

Gospodarski vestnik

Št. 3.

V Gorici, dne 1. marca 1924.

Leto II.

Izhaja enkrat na mesec. Stane letno 10 lir.
Posamezna številka 1 L.

Uredništvo in uprava v Gorici, Via Giosue
Carducci št. 7./1.

Ušaj Just:

Naše povojno kmetovanje.

(Konec).

V živinoreji naj bi se držali sledečih glavnih smernic: Odbirajmo s predarkom plemensko živino in pazimo na dobrega bika in dobro kravo. Nikdar ni gledati na to, če skok dobrega bika stane par lir več, ker se nam ta denar bogato povrne. Isto bi morali gledati pri izreji telet in puščati bi jih morali dolgo sesati, ker le na ta način je moči odgojiti prvovrstne junice in bika. Ono mleko, ki bi ga teleta več popila, bi nam v svoji odraslosti obilo povrnila. Tudi bi moral naš živinorejec posvečati večjo pozornost ukrepom, ki so od oblasti odrejeni proti širjenju kužnih bolezni, zlasti proti katarju na spolovilih, ki ogroža našo živinorejo. Za uspešno živinorejo bi bilo tudi važno, da bi ustanovili vnovčevalnice za govejo živino in pridelke.

Vinogradništvo je izmed vseh strok poljedelstva vsled razmer, nastalih po vojni, najhujše prizadeto, ker je naš vinski pridelek izgubil odjemalce, ki jih je imel na severu. Ker je pa skoraj izključeno, da bi jih v doglednem času zopet pridobil, morajo vinogradniki stremeti za tem, da obvladajo domači trg. To se pa da le doseči z dobrim blagom in konkurenčnimi cenami. Druge poti ni. Droboto svojih vin dvignemo s tem, da tržemo bolj kasno, kakor dozdej, da cepimo v bodoče samo najboljše vrste, ne glede nato, da manj rodijo in da izboljšamo svoje zanemarjeno kletarstvo. Z moderniziranjem svojih vinogradov, kleti in s združno prodajo vina pa zmanjšamo pridelovalne stroške in onemogočimo znižanje cen. Ako tega ne bomo mogli doseči, smo lahko gotovi, da bo-

demo morali veliko vinogradov opustiti. Vsekakor je priporočljivo, da že zdaj opustimo vinograde v onih legah, ki so podvržene leto za letom močno peronospori in plesni in ki dajejo slabo in šibko vino. V take opuščene vinograde bi bilo najboljšo zasaditi sadno drevje, zlasti pa breskve. Seveda bi morali potem tudi te tako pridno obdelovati in braniti jih proti boleznim, kakor delamo to pri trti. Drugače tudi s tem ne bi bilo dobička.

Sadjarstvo ima pri nas boljšo bodočnost, kakor vinogradništvo, ali bi se moralo temeljito prenoviti. V prvi vrsti bi morali sadno drevje negovati in braniti ga pred številnimi boleznimi in škodljivci, gnojiti mu in ga redno obrezovati. Cepiti bi morali le malo izbranih vrst in te bi morale biti prikladne podnebju in zemljišču in imeti visoko tržno in uporabno vrednost. Zlasti bi morali gojiti one sadne vrste, katerih sad se da dobro tehnično uporabiti, najsibo za sušenje, konzerve, kandiranje. Ako se bo naše sadjarstvo izboljšalo in prenovilo in organiziral sadni trg, bo prinašalo sadno drevje obilo dobička.

Tudi pravilno in razumno gospodarstvo v zasebnih in skupnih gozdovih je zelo važno za prospeh našega kmetijskega gospodarstva. Tu bi bilo zelo koristno, da bi sečnjo vršili ob pravem času, ne pa za vsako potrebo posebej, ker sirova drva so mnogo manj izdatna, kakor suha. S tem bi tudi zadovoljili gospodinjo v hiši in marsikateri prepir bi izostal. Tudi imamo po zimi, ali v zgodnji spomladi mnogo več časa

za pripravljanje drv, ko ob poletnem času. Žalibog, da naši kmečki gozdovi nimajo bodočnosti, ker vsled tega, da smo jih primorani rabiti kot listnjake, morajo bolj in bolj pešati.

Konečno omenim, da bi bilo posvetiti večjo pažnjo prasičjereji, čebelarstvu in sviloreji. Gojenje sviloprejk je postalo po vojni zopet dobičkanosno, ker so se cene svili povišale.

Zadružništvo.

Slovenske zadruge!

Do 15. marca 1924 morate prijaviti svoj neizmenjani denar! Uvažujte sledeči članek!

Dr. A.:

ZAMENJAVA ZADRUŽNEGA DENARJA.

26 milijonov kron je ostalo na dan premirja 3. novembra 1918. leta preko premirne črte.

Takrat je bilo pri nas denarja v izobilju. Nikoli popreje in nikoli pozneje ni imelo naše kmetško ljudstvo toliko denarnih sredstev na razpolago, kakor ravno ob koncu vojne, in kdo se je brigal takrat za denar, ki je bil naložen onostran premirne črte! Tako je ostal skoro neopažen odlok vrhovnega poveljništva italijanske vojske, da je zabranjen vsak uvoz avstroogrskega denarja v naše kraje.

Šele v začetku 1919. leta, ko je vrednost krone padala bolj in bolj in ko je vkljub konservativnosti ljudstva poje malo dan za dnem zaupanje v star denar, ko je stala takorekoč zamenjava denarja že pred vrati, občutila se je potreba po denarju, ki je bil od zadrug v Jugoslaviji naložen. Ali prepoved uvažanja se je pred zamenjavo še bolj poostri. Vojaško sodišče v Trstu je obsipalo prestopke z večletnimi kaznimi. in naše zadruge so bile prisiljene, pustiti ob zamenjavi svoje milijone v jugoslovenskih zavodih preko meje.

V prvih mesecih po zamenjavi je že pričelo občutno trkati pomanjkanje denarja na vrata naših zadrug, kajti one so bile po naredbah o zamenjavi primorane plačevati vlagateljem ne glede na to, ali so imele denar doma ali v Jugoslaviji, za vsakih 100 vložnih kron, v začetku 40 in pozneje 60 lir.

Tako nepravilno stanje je bilo za zadruge nevzdržno; to je bila uvidela vlada sama, ki je že v juniju 1919. leta

pozvala zadruge, kakor tudi druge osebe, da prijavijo svoje naložbe, ostale preko mejo, v svrhu naknadne zamenjave. Storilo se je to — ali od dosti povabljenih le malo je bilo izvoljenih. Po par tednih se je zamenjava odgodila in ostalo je še nezamenjenega zadružnega denarja preko svoje okoli 21 milijonov kron.

Tako je bilo stanje ob koncu leta 1919.

1920, 1921, 1922 in 1923 bila so leta dela, naporov, pričakovanja in bojev za obstanek našega zadružništva.

Bilo bi zaman naštevati, kaj se je delalo in storilo v tem bridkem času za zamenjavo, boljše za rešitev zadrug.

Omeniti bi bili le trije dogodljaji, ki stoje v tesni zvezi s tem vprašanjem in sicer: *državni garancijski zakon* za zadruge in zavode, ki nimajo dobičkanosnih ciljev, ki pa je ostal mrtvorojeno dete in ki bi bil, ako bi se bil pričel izvajati, sicer rešil vlagatelje ali pokopal zadruge; *slovesno obljubo* ministrskega predsednika Facta, dana takoj po obisku kralja in kraljice v maju 1922, ki nam je zagotovila zamenjavo v najbližji bodočnosti; in *konečno paritetno komisijo* za ureditev reškega vprašanja, ki je bila sprejela rešitev zamenjave v svoj delovni program.

V Sv. Margaritskem dogovoru, ki je bil vzbudil po našem časopisju toliko prerokanja, se vprašanje zamenjave zadružnega denarja ni *niti omenjalo*, pač pa je vseboval ta dogovor določbe v korist Jadranske in Ljubljanske kreditne banke, ki pa nista imeli z zadružništvom nikake zveze, kakor so mislili mnogi, ki so bili o stvari krivo podučeni.

Delo paritetne komisije za rešitev

reškega vprašanja sta vzela v roke zunanji ministrstvi v Rimu in Beogradu in s tem ob enem tudi vprašanje zamenjave. Da niso naše zadrage odnosno njih zastopniki držali pri tem križem rok, ni potreba naglašati: storilo se je vse, kar je bilo sploh mogoče storiti. Kdo si je pri tem stekel največ zaslug, je postranska stvar, ker ne gre za lovorike, ampak za pomoč našemu ljudstvu in pri tem morajo v ozadje vse osebnosti in osebe, da napravijo mesto stvari sami. Eno pa lahko rečemo in naglasimo, da je ugodna rešitev zamenjave v tesni zvezi z rešitvijo reškega vprašanja in zveze z Jugoslavijo.

V pismu, ki je bilo o zamenjavi izročeno s strani naše vlade ministru Ninčiču, so vsebovane podrobnosti o njeni izvedbi.

Le slovenske in hrvatske zadrage so pripuščene k zamenjavi, od nje so izključene vse druge zadrage, zavodi in zasebne osebe. Kar se naložb teh poslednjih tiče, bo šele prihodnja trgovinska pogodba prinesla rešitev. Gre pa za to, da se dolgovi nastali pred 9. aprilom 1919 poravnajo tako, da se plača za vsako staro krono 1 jugoslovenska krona ali pa 1 dinar.

V smislu omenjenega pisma se zamenja posamezni zadrugi glavnica, ki jo je novembra 1918 imela v Jugoslaviji naloženo pri denarnih zavodih in obresti do 9. aprila 1919. Pri tem bi naše zadrage izgubile obresti od 9. aprila 1919 do dneva izplačila. To je sicer breme, ki ga zamenjava nalaga zadrugam, ali ker ostanejo naložbe v Jugoslaviji zadrugam ohranjene, kajti le majhen del teh naložb se bo za zamenjavo porabil, naše bodo zadrage v tem nadomestilo za odpadle obresti. Zahteva po priznanju in zamenjavi obresti za cel čas pričakovanja, je naletela pri pogajanjih na nepremoštljiv odpor in, da se reši roka, moral se je žrtvovati prst.

Zamenjava se mora izvesti najkasneje do 31. decembra 1924, ali vlada ne je obvezala, da bo storila vse, da pridejo zadrage čimpreje do svojega denarja. Do 15. marca 1924 je treba vložiti v to svrhu pri »zakladnemu zastopstvu« (Delegazione del Tesoro) v Trstu prošnje za

zamenjavo, ki jim morajo biti priloženi izvlečki zavodov, pri katerih je denar naložen, za dobo od 3. novembra 1918 do 31. decembra 1923 in bilanca zadruge, zaključene z 31. decembrom 1923.

Skušalo se je doseči podaljšanje tega roka, ali to ne bi bilo v korist zadrugam, ki imajo ves interes na tem, da se zadeva ne zavlačuje.

Z narodno-gospodarskega stališča je zamenjava pričetek nove dobe, novega življenja našega združništva, okoli katerega se suče vse naše gospodarstvo. Od 13 milijonov lir se po dolgem času kanju vrne v deželo. To glavnico, ki je bila do sedaj mrtva za nas, bo treba izkoristiti tako, da se zacelijo vse rane na našem gospodarskem telesu in obude k novemu delu zadruge in ustanove, ki so doslej hirale in visele med življenjem in smrtjo.

Petletna kriza je bila za združništvo draga ali dobra šola, in to bo znalo vsak novič obrniti tako, da bo donášal svoj plod.

V splošnem možje, ki so znali voditi zadrugo skozi največjo krizo kriz in jo ohraniti, zaslužijo, da jo vodijo tudi sedaj, ko je kriza prestana, ker so zaupanja vredni. So pa tu ljudje, ki so jim bile zadrage trn v peti in ki so jim stregli po življenju, ali pa taki, ki se niso v času težke krize niti obregnili ob nje in jih le prezirali; in mogoče je, da baš taki ljudje poskušajo po zamenjavi denarja naskočiti zadrage in jih vzeti iz rok onim, ki so jih rešili pogube.

Taki niso prijatelji zadrug, kajti v stiski spoznaš prijatelje, ampak so ljudje, ki zasledujejo pri tem svoje posebne, vse preje nego združništvu koristne cilje. Ali naše ljudstvo bo znalo varovati svoje zadrage in obračunati z onimi, ki v naše zadrage ne spadajo.

Dr. K. M.:

POSUJILNICE.

(Dalje.)

Veliku gospodarsku važnost, što no su ju posujilnice pokazale već u početku, nije moglo da prezre ni zakonodavstvo. U svim krajevima, gdje su raširene posujilnice, postoje već mnogo godina posebni zakoni, koji odredjuju, kako se

imadu ustanoviti, kaka da im budu pravila, jamčenje i sl. Uvjeti za osnivanje su laki, nema mnogo formalnosti: sastaje se 10 do 20 ljudi odredjenog kraja, sastave si i potpišu pravila (koja su u ostalom za sve posujilnice malne posve jednaka), izaberu si odbor od 3 ili više lica, prijave sve to sudu, da upiše u zadružni registar i, pošto je tribunal to proveo, posujilnica je osnovana te može da započne sa poslovanjem. Taj lak način osnivanja, kao i mnoge druge pogodnosti, što je zakon dozvolio, mnogo je doprinijeo tome, da su se posujilnice brzo i svuda raširile.

Kako već spomenusmo, prije no su bile posujilnice, seljak se nije mogao da drugamo obrati za zajam, nego bogatashvaru ili pak iznimno k banci. Skupo je bilo kod obojih. Prvi je računao previsoke kamate, kod banka pak je bilo toliko troškova, da nije bilo ništa jeftinije nego kod privatnika. Banka se naime nalaze samo u većim gradovima. Pošto nisu poznale dužnika, nisu znale njegovih gospodarskih prilika, da li i koliko li imade imanja, kako plaća i dr., to su davale zajam samo na uknjižbu. Put do banke, izvadak iz gruntovnice, skupe procijene imanja, troškovi uknjižbe, sve je to učinilo, da je zajam bio skup.

Kod posujilnica išlo je to jednostavnije. Ko je trebao zajam, molio ga je. Pri tom je naveo koliko treba, za što mu rabi, kad će vratiti, ko će mu biti garantom. Molba je došla na prvu slijedecu sjednicu. Nije li bilo nikakog prigovora glede sigurnosti, zajam se je dozvolio. Dužnik je platio nešto troškova za zadužnicu i za biljege, i cijela je stvar bila gotova. Za vrijeme, dok nije povratio zajma, plaćao je kamate i to mnogo niže nego drugdje. Osim toga nije niko zahtijevao od njega ni daća ni darova ni rada, po ulici ga nije niko zaustavljao ili za rukav vukao, da ga sjeca na dug; nije trebalo, da se pred nikim sakriva, da se nikome klanja i otkriva kao sluga. Kad je povratio dug, nije trebalo ni da reče hvala. Dužnik je pošteno vratio, posujilnica je dobila što joj je po pogodbi išlo, dakle svakom svoje i mirna Bosna.

Oni, što pamte starija vremena, vidili su dobro razliku, a i znadu koliko su posujilnice učinile dobra.

Statistika samo jedne oveće posujilnice u srednjoj Istri pokazuje nam slijedeće: Diglo se je okruglu 700 zajmova u ukupnom iznosu do 1,800.000 K da se time isplate dugovi kod privatnika, gdje su kamate bile najmanj za 3—6% veće nego kod posujilnice. Stotine je tisuća kruna uzajmila posujilnica, da se isplate imanja, kupljena od gradske gospode. Dok nije bilo posujilnice, morali su zaduženi seljaci da obraduju ta imanja badava ili u bescijenje. Kad su se seljaci oslobodili i gospode i dugova kod njih, nisu više htijeli da rade badava, već su tražili, da budu za svoj trud pošteno plaćeni. Na taj način nisu pomenuta imanja više nosila kao prije, dapače je bilo s njima i sve više gubitka, tako da su ih gospoda morala prodati seljacima, ponajviše svojim prijašnjim dužnicima i to često puta dosta jeftino. Do 20 seljačkih imanja bilo je oslobodjeno na dražbi te prepušteno bivšim vlasnicima uz uvjet da vrate dug i kamate. Tim se je bilo sada lakše riješiti duga uz manje kamate. Plaćali su pomalo. No kad su vidili, da se dug ipak smanjuje, a da nije uvijek jednak ili dapače veći, kao što je bilo prije, podvostručili su marljivost i štednju, odrekli su se svega te dosta brzo i lako platili dug. Na taj su način dobili natrag svoje vlastito, već jednom izgubljeno imanje. Mnogi, do grla zaduženi, kojim su svi sudili, da nema više spasa, utekli se do posujilnice. Dobili su novac, vratili ga i riješili imanje, a u najviše slučajeva postali dobrim gospodarima i jakim posjednicima. Mnogi su s tim novcem sazdali nove kuće ili popravili stare. Posujilnica je dala novac i mnogim takim, koji su pošli da traže sreću ili nesreću u Americi. U 14 godina opstanka je posujilnica, o kojoj govorimo, dala samo do g. 1913 do 2.500 zajmova, a zajam je u to vrijeme dobilo do 1.400 članova. I kako se je razvijalo njeno poslovanje; tako se je dizalo i gospodarstvo i blagostanje kraja: diglo se je nove kuće, popravilo i olijepšalo stare, na pol razrušene; livadarstvo i govedarstvo se je razvilo kao nikad prije: vinogradi su se obnovili i t. d. A kao što je bilo kod te posujilnice, tako bi i kod drugih, kod većih više, kod manjih manje.

(Dalje.)

Živinoreja.

Živinorejci! Ako se krave in junice ne oplode, ter nimajo zaroda, vedite, da so morebiti okužene po katarju na spolovilih. Ne pripuščajte jih k plemenjaku, nego zdravite jih! Čitajte navodilo v današnjih „vprašanjih in odgovorih“.

Živinozdravnik G.:

KO KUPUJEM KONJA...

Pri konjski kupčiji se velikokrat in lažje prevarimo, nego pri nakupu kake druge domače živali. Konj, na zunaj lep in čil, je včasih vseh muh poln. Konjski prekupec pa se vseeno sto in stokrat pridruša, da ni imel še boljšega konja v rokah. Kupec plača za konja težke tisočake, a ko prične s kupljeno živaljo delati, mu stopajo pred oči pogrški in skrite konjske bolezni, katerih pri kupčiji ni opazil. »Opeharili so me«, vzdihuje naš živinorejec. In res, ni je skoro bolj negotove kupčije, nego je konjska. Sicer štiti kupca v nekaterih slučajih zakon pred opeharjenjem, ali kdo bo letal po sodnijah! Oglejmo si raje popreje nekaj teh konjskih bolezni in napak.

Navadno trdi konjski prekupec pred pričami pri sklepanju kupčije sledeče: Jamčim za vse zakonite (cesarske) bolezni in napake, da jih predstojeca žival nima. Ako mešetar tako trdi, ni dal dovoljnega jamstva, ker jamči samo za takozvane zakonite bolezni in napake, medtem ko je drugih nadlog na konju lahko še cel kup. Te cesarske bolezni, za katere jamči prodajalec kupcu, tudi ako tega pred pričami ne izrazi, so:

Konjska naduha. — Ta kronična (ponavljajoča se) bolezen povzroča živali težko dihanje. Nje izvor je v pljučih ali v srcu. Nadušljiv konj je seveda za delo manj ali malo vreden. Kupec je občutno opeharjen, ako kupi mesto zdravega konja — nadušljivo kljuse. V početku bolezni nestrokovnjak naduho težko izpozna, posebno ker se včasih zgodi, da krmijo nepošteni prekupec konja nekaj časa pred prodajo z gotovimi krmili, da se konju ob sklepanju kupčije naduha toliko ne pozna. Kako določimo in spoznamo, ali je konj nadušljiv? Zdrav, odpočit konj dahne 8—16 krat na minuto. Opazuj torej konja zjutraj, še predno si z njim delal, kolikokrat na minuto konj stisne v boku stranice in z uro v roki

lahko brez truda določiš, kolikokrat konj na minuto dahne. Ako je dihanje otežkočeno in ako odrašen, čil konj več nego 16 krat potegne sapo vase, smemo sklepati, da ni zdrav in da ga morebiti tare naduha.

Mesečna slepota. — Ta očesna bolezen se pojavlja pri konju v gotovih presledkih. Konj sicer navidezno ozdravi na očesu, v enem ali v več mesecih pa se mu bolezen ponovi. Mogoče je, da konj že pri prvem napadu bolezni oslepi, v drugem slučaju pa večkrat ponavljajoča se bolezen oko uniči. Pri sklepanju kupčije navadno ne opazi kupec mesečne slepote, ker, kdor hoče prodati konja, ne napravi tega v stanju svežega napada bolezni, ko se oko krmiži. Čaka pač, da vidni znaki bolezni preidejo. Ko kupuješ konja, obrni svoj prvi pogled na obe konjski očesi. Ako opaziš, da so na očesu sveži znaki vnetja, ako vidiš, da v kotu pod očesom manjka dlaka, ako določiš že na zunaj, da je eno oko manjše nego drugo, ako še zraven tega rahlo pritisneš s kazalcem in sredincem vsake roke na gornjo trepalnico očesa, ter pri tem občutiš, da je eno očesno jabolko manjše nego drugo, smeš sklepati, da trpi žival na mesečni slepoti. Opazuj tudi oko od strani proti luči. Ako ni oko popolnoma čisto, obstoja možnost, da je bil konj napaden že po mesečni slepoti.

Norost ali tiščavka konj. — To je tretja takozvana cesarska konjska bolezen. Sedež bolezni tiči v možganih. Konj je premalo ali pa preveč občutljiv pri pregibanju, sploh so znaki različni, ali vsi kažejo na to, da v konjski glavi ni vse v redu. Ko kupuješ konja, deni mu en prst narahlo v uho. Norost konj bo obstal, ne da bi se branil. Poskusi mu tudi postaviti eno prednjo nogo čez drugo navskriž, tako da se bo nahajalo, recimo, levo kopito na desni strani. Ne kupuj konja, kateri prenese to nenavadno lego svojih prednjih nog, ker ti bo slabo služil.

Konjska napaka, ne bolezen, pred

katero ščiti zakon kupca pred opeharjenjem je tudi:

Hlapavost konj. — Na tej bolezni trpi konj, ki požira zrak. Pri tem slišiš kolcajoč glas. Konj se obnaša pri tem takole: zobe gornje čeljusti pritisne na jasli, ali pa na kak drug predmet, tudi na lastno koleno, pri tem stisne nekam grlo, ter požre v želodec odmerek zraka. Ker so konji hlapavci bolj podvrženi bolezni, ne kupuj takega konja. Hlapavca lahko spoznamo, ker imajo taki konji gornje prednje zobe vse odrgnjene.

Konjska cvileča naduha je sicer bolj redka bolezen, ali vseeno naj jo tu omenimo. Pri težkem delu takemu konju v grlu nekam piska. Takega konja ne kupuj, ker ima gotove dele v dihalnem aparatu ohromele.

Smrkavost konj je pri nas redka bolezen. Prenese se tudi na človeka in je zato silno nevarna tam, kjer se pojavi. To kužno konjsko bolezen zamore določiti samo strokovnjak.

Dosedaj smo omenjali samo takozvane zakonite ali cesarske konjske bolezni in napake; hočemo omeniti tudi še nekaj drugih, saj je teh cel kup.

Konjski krak se naredi konju v skočnem kolenu na eni ali obeh nogah v obliki trde otekline. Konj šepa posebno v začetku vožnje, dočim potem nekoliko preneha s šepanjem. Konjski krak je težko ozdravljiv. Povzroči pa v neredkih slučajih, da moramo sicer dragoceno žival oddati mesarju. Ko kupuješ konja, opazuj in primerjaj natančno oba skočna člena na notranji strani. Vsaka trda oteklina v tem členu zmanjša vrednost konja.

Mehki konjski krak se naredi kopitarjem, kateri so v mladosti pretežko delali. Na enem ali večjih mestih se naredi konju mehke, kot oreh debele bule. Včasih dosežejo te bule, v katerih se nahaja neke vrste tekočina tudi velikost debelega jabolka. Žival radi teh oteklin ne šepa, a vendar zmanjšajo ti pogreški na nogah precej vrednost konja. Bolezen je ozdravljiva potom posebnega blistranja.

Vnete žile, otekli členi, razni pogreški na glavi, vratu, truplu in na nogah bi nas predaleč privedli, ako bi hoteli vse to opisati. Prepustimo to paznemu očesu in

dobri izkušnji kupca, da pri kupčiji ne nasede.

Hočemo navesti še grdo sleparijo, ki jo lahko podleza še najboljši strokovnjak: to je opeharjenje s konjem, ki ga je bil prekupec umetno krmil z gotovimi krmilnimi sredstvi. Nepošteni konjski prekupci krmijo konja nekoliko časa pred prodajo z gotovim strupom v majhnih količinah. Konj izgleda po onem krmljenju dobro rejen in ima lepo svetlo dlako. Ko preide konj v druge roke in dobiva spet naravno in običajno konjsko krmo, se hudo posuši, ter postaja kljub dobri oskrbi — neobgljeno kljuse. Kupec trpi pri tem občutno škodo, ker traja potem več časa, predno si konj zopet opomore.

Kdor kupuje konja, je najbolje, da si da podpisati od konjskega prekupca izjavo, da nima konj nobene zakonite, niti kake druge bolezni in napake. Najbolje je, ako kupiš konje v slučajih, kateri se ti zdijo sumljivi, samo na poskušnjo, to je tako, da plačaš takoj, recimo, samo polovico kupnine, drugo polovico pa po preteku pokusnega roka, ki naj traja vsaj 14 dni. Ako se izkaže, da je žival, katero si privedel v hlev, dobra, plačaš še ostali znesek. V slučajih, kjer te mislijo opehariti, ne pristanejo nikoli prekupci v to pogojno kupčijo in ne dovolijo poskusnega roka.

Ing. Podgornik Anton:

KOKLJA IN VALITEV.

Po zimi in posebno v začetku zime so sveža kokošja jajca navadno najbolj draga. Vsaktera gospodinja, ki želi, da bi ji kokoši takrat pridno nesle, naj skrbi pred vsem, da dobi zgodnja piščeta. Piška potrebuje povprečno 6 mesecev, da doraste, in začne nato hmalu nesti. Če torej podložimo ali denemo valiti jajca najpozneje meseca marca, smemo pričakovati, da nam bodo začela nesti iz istih jajc izvaljena piščeta oktobra. Piščeta pa, ki se izvalijo šele koncem julija ali začetkom avgusta, bi po našem domnevanju začele nesti februarja. V resnici pa temu navadno ni tako. Pozna piščeta pridejo s svojim razvojem in raščo v mrzli zimski čas, ki povzroči, da se bolj počasi razvijajo in bolj pozno

dorastejo. Zato pa začnejo nesti takšna piščeta navadno šele ob koncu zime ali v začetku pomladi, ko so jajca že cešnejša. Gledati je torej treba, da podložimo jajca, ako že ne prej, vsaj marca, aprila ali najpozneje začetkom maja. Piščeta, ki se izvalijo šele junija ali pozneje, niso za nadaljnjo rejo, temveč le za pod nož. Zgodnja piščeta pa imajo tudi to prednost, da začnejo svojčas zgozdaj klockati in valiti. Če smo torej enkrat začeli z zgodnjim podlaganjem jajc, ne pridemo tako lahko v zadrego glede koklje, ki je prvi pogoj, da lahko denemo valiti jajca o pravem času in dobimo dovolj zgodnja piščeta. Sicer pa si mnoge gospodinje pomagajo pri pomanjkanju kokelj tudi s purami. Te se namreč dajo v poljubnem letnem času prisiliti, da nam začnejo valiti. V to ni treba drugega, nego da posadimo puro v valilno gnezdo in jo pokrijemo s košem (pletenco) tako, da ne more stati, pač pa le čepeti ali ležati v gnezdu. Kmalu se pura sprizajni s to svojo usodo in začne vstrajno valiti podložena ji jajca, iz katerih izvali piščeta, ki jim je potem tudi dobra in skrbna vodnica.

Niso pa vse koklje enako dobre za valitev. Pred vsem mora biti koklja mirna. Dalje mora rada in vstrajno ležati na gnezdu in mora biti previdna, da nam ne pomečka podloženih jajc. Tudi mora biti koklja, ki jo nameravamo pustiti valiti, snažna in brez vsakega mrčesa, brez kurjic. Previdno ravnamo, če kokljo prej, ko je denemo na gnezdo, opravimo s svežim mrčesnim ali tudi s tobačnim prahom in žveplovim cvetom. Koklje z garjevimi (apnenimi) nogami bi nikdar ne smeli rabiti za valitev.

Za vališče moramo določiti poltlemen in popolnoma miren prostor, kjer ne more nadlegovati valeče koklje ostala perutnina, pa tudi ne razne druge živali, kakor podgane, mačke, psi itd. Napačno je torej postaviti gnezdo s kokljo v kurnik ali tja, kjer imajo kokoši gnezdo za nesenje jajc. Koklja, ki naj dobro vali, se ne sme prav nič vznemirjati in razburjati.

Valilno gnezdo mora biti koklji primerno veliko, ne pregloboko in mehko. Za gnezdo lahko uporabimo kakšno

staro pletenco ali primerno velik, ne preglobok lesen zaboj. Prav na dno gnezda denimo nekoliko sveže zemlje ali še bolje eden ali več kosov grivine ali drni z navzdol proti dnu gnezda obrnjeno travno rušo. S tem zabranimo, da voda preveč ne izhlapeva iz jajc. Vrh zemlje potrosimo listje, slamo ali otavo. Za poskusno valitev lahko denemo v gnezdo najprej 2 do 3 porcelanasta ali manj vredna kokošja jajca. Če koklja mirno leži na istih 2 do 3 dni, ji lahko na to brez skrbi podložimo 13 do 15 pravih jajc. Število jajc naj se ravna po letnem času in po velikosti koklje. Podloži pa naj se na vsak način le toliko jajc, kolikor jih koklja lahko dobro greje in popolnoma pokrije s svojim perjem.

Za valitev pa ni vsako jajce. Toda le malo je gospodinj, ki to upoštevajo. Največkrat se denejo valiti jajca, ne da bi vedeli ali pomislili, če so ista od mlade ali stare kokoši, od dobre ali slabe kokoši-jajčarice, od krepke in zdrave ali od šibke in celo bolehnke kokoši. Odberimo za valitev le jajca od takšnih kokoši, ki so že v prvem letu zelo dobro nesle. Lahko uporabljamo v to tudi jajca enoletnih kokoši, če so iste dovolj krepke in zdrave in so začele pridno nesti že pred zimo. Dalje morajo biti jajca za valitev kolikor mogoče sveža in nikakor pa ne nad 14 dni stara, srednje velika, res jajčasta ali ovalna in ne okrogla, okrog 55 do 65 gramov težka in dobro oplojena. Njih lupina naj je gladka, snažna, trdna in cela (nerazpokana). Onesnaženih jajc ne smemo zmirati z vodo, ker s tem bi umazanost spravili v luknjice jajčine lupine in jih zamašili. To bi namreč lahko povzročilo, da bi se piščeta zadušile, ker prav skozi iste luknjice dobivajo potrebni zrak za prvo dihanje toliko časa, dokler se ne izležejo.

Med valitvijo se mora koklja redno krmiti. Za krmljenje je najbolj primerno zdravo žitno zrnje. Krmo in svežo vodo naj ima koklja vedno na razpolago. Ako koklja sama ne gre iz gnezda, jo je treba iz istega dvigniti in paziti, da se naje, ker drugače lahko preveč ošibi. V času, ko koklja zapusti gnezdo, se jajca prezračijo, kar je brez drugega potrebno. Za obračanje jajc skrbi koklja sama do

volj. Tudi nalahko škropljenje jaje z vodo smemo popolnoma opustiti, ker daja koklja z lastnim znojenjem jajcem potrebno vlago.

Kokošja jajca se navadno izvalijo v treh tednih ali 21 dneh. Čimbolj enake starosti so jajca, tembolj enakomerno in istočasno se izvale.

Tržaška kmetijska družba v Trstu je otvorila skladišče v ulici Raffineria št. 7. V zalogi ima razna semena, umetna gnojila, sadna drevesca, kmetijske potrebščine. Istotam se nabaja tudi njen urad.

Vojna odškodnina.

G. F.:

KOLIČNIK V RAZNIH DOBAH.

Temeljno določilo odškodninskega zakona pravi, da mora vojni oškodovanec napovedati svojo škodo po cenah, ki so veljale pred vojno odnosno za nekatere predmete po cenah, ki jih je imelo izgubljeno, poškodovano ali uničeno blago v trenutku poškodbe. Na tej podlagi se mora potem tudi izvršiti ugotovitev škode. Druga važna določba je ta, da se ugotovljena škoda plača oškodovancu po tržnih cenah v trenutku, ko se je poškodovani, uničeni ali izgubljeni predmet zopet nabavil ali vzpostavil. Ugotovljena svota vojne škode bi se morala pomnožiti dvakrat, trikrat, štirikrat, itd. kakor bi pač bile tržne cene takrat, ko se predmet zopet nabavi. In to bi bila potem svota vojne odškodnine, ki bi pritekala oškodovancu. V praksi pa izgleda stvar nekoliko drugače. Za *premičnine* (stanovanjske, kmetijske, obrtne itd.) in za *zemljiške* škode se oškodovanec mora neposredno sam pogoditi za končno svoto odškodnine brez nikake pravice do poviškov. Drugače je pri *stavbah*. Tu je gorenje določilo zakona prišlo do veljave. Pri stavbah se škoda ugotovi vedno po predvojnih cenah in množi potem z množilnikom (koeficijentom), ki ga določijo za posamezne dobe osrednja vlada. Naravno je, da se je ta količnik menjal in da se še menja.

Smatramo za važno, da naši vojni oškodovanci poznajo dobro količnik, ki je veljal v raznih dobah v svrhu, da si morejo potem sami izračunati, koliko odškodnine jim pritiče za vzpostavljeno domovanje po sklenitvi dogovora (konkordata). Opozarjamo jih tudi, naj bodo prav previdni pri napovedi dobe, v ka-

teri so obnavljali svoje stavbe.

Količnik 250% je veljal celo leto 1918;

Količnik 400% celo leto 1919 do 28. februarja 1920;

Količnik 450% od 1. marca 1920 do 30. junija 1920;

Količnik 500% od 1. julija 1920 do 30. septembra 1920;

Količnik 600% od 1. oktobra 1920 do 31. maja 1921;

Količnik 550% od 1. junija 1921 do 30. septembra 1921;

Količnik 500% od 1. oktobra 1921 do 15. oktobra 1922;

Količnik 475% od 16. oktobra 1922 do 28. februarja 1923;

Količnik 450% od 1. marca 1923 do 31. avgusta 1923;

Količnik 425% od 1. septembra 1923 dalje.

S tem smo ustregli tudi raznim poraševanjem, ki prihajajo na nas.

CENA BENEŠKIM OBVEZNICAM.

V zadnji številki smo nekoliko obširnejše pisali o beneških obveznicah, ki jih vojni oškodovanci dobivajo v plačilo vojne odškodnine mesto gotovine na roko. Rekli smo, da se dobi za te vrednotnice krog 75% njihove imenske vrednosti, to se pravi 75 L v gotovini za vsakih 100 L nakazanih. V zadnjem času pa ponujajo banke že mnogo več za nje. Tako smo se prepričali, da je Italijanska banka v Gorici plačevala dne 18. februarja za te vrednotnice 82.50%, dne 21. februarja 1921 pa 81%. Iz razgovorov z merodajnimi krogi pa sklepamo, da se bo cena beneških obveznic še dvigala. Imeli smo torej popolnoma prav, ko smo priporočali vojnim oškodovancem, naj ne

prodajajo, pač pa le zastavljajo prejete obveznice. Seveda vztrajamo pri tem tudi danes še.

Znan nam je slučaj, ko je nekdo kljub ustmenim pojasnilom v našem uredništvu, prodal brez potrebe svojo obveznico in izgubil s tem že sedaj okrog

1500 lir. Ali je res tega treba? Upoštevajte vendar v svojo korist dober svet pošteno mislečih ljudi: Pričakovati je, da se bo cena obveznicam dvignila prav posebno takrat, ko se bo bližalo žrebanje. Torej še enkrat: ne prodajajte svojih obveznic. — *gf.*

Mlekarstvo.

Ing. Podgornik Anton:

O LASTNOSTIH MLEKA.

Sveže mleko od zdravih krav je po svoji zunanosti neprozorna bela ali belkasta tekočina, ki je prijetnega, sladkega okusa in ima svoj poseben duh. Na neprozornost in barvo mleka vpliva množina tolišče in pa neraztopne mlečne snovi — sirnina in nekatere rudninske snovi. Mleko mladovnih krav je bolj beloplavkasto, ker je manj tolsto. One mlečne in pa breje krave, ki grejo s svojo mlečnostjo bolj proti koncu, pa nam dajejo bolj tolsto in zategadelj belorumenkasto mleko. Iz dobro zračenega in snažnega hleva, kjer se pazi tudi na snago krav in se vpoštevata tudi pri molzenju samem največja snažnost in pravilno ravnanje z mlekom po končanem molzenju, dobimo takorekoč aromatično (blagodišeče) mleko. Nesnažna molzna in mlečna posoda, nesnažnost pri molzenju ter pokvarjeni hlevski zrak pa kvarijo mleko in povzročajo v njem takšen duh, ki spominja na kislost in gnitje. Ako takšno po hlevskem vzduhu pokvarjeno in še toplo mleko dobro pokrijemo ali celo neprodušno zapremo v posodo, ne da bi ga najprej dobro shladili v svežem čistem zraku, ostane hlevski vzduh v mleku, ali mleko se zaduši. Če mleko prekuhamo ali zavremo, izpremeni svoj okus in duh. Zato lahko spoznamo mleko že po okusu in duhu, če je bilo prekuhamo in prevreto. Vsled tega v mlekarnah, ki razpečavajo ali razpošiljajo mleko za takojšnji povžitek, ne prekuhavajo ali zavrejo mleka, v svrhu da bi ga ohranili dlje časa stanovitnega in sladkega, kakor se to navadno vrši v domačem gospodinjstvu. Pač pa ga razgrejejo v posebnih razgrevalnikih na 60° do 70° C in pustijo vplivati nanj to gorkoto 20 do 30

minut, na kar ga shladijo pod 10° C in ga nalijejo v transportne ali prevozne vrče. S tem zatrejo v mleku razne kvarljive snovi in glivice, in napravijo mleko trpežno ali stanovitno najmanj 24 do 48 ur. Obenem pa ohrani mleko svoje prvotne lastnosti, kakor okus, duh itd., kar bi se z zavretjem izgubilo. Tudi se prevreto mleko ne da uspešno siriti s siriščem, vsled česar morajo donašati združniki vedno le sveže mleko v sirarno.

Važna v mlekarstvu je tudi specifična ali posebna teža mleka, ki jo določujemo z mlečnim gostomerom ali laktozimetrom. Na splošno je specifična teža razmerno število, ki nam pove, kolikokrat težje ali lažje je kakšno telo, kakor enaka množina prekapane ali destilirane vode. Specifična teža vode je enaka 1, ker tehta 1 liter vode pri določeni toplini (40°) natančno 1 kg = 1000 gramov. Iz praktičnih ozirov določujemo specifično težo mleka pri 15° C. Pri tej toplini tehta 1 liter kravjega mleka 1029 do 1033 gramov. Potemtakem je specifična teža navedenega mleka z razmerno specifično težo vode $1029 \text{ g} : 1000 \text{ g} = 1029$ do $1033 \text{ g} : 1000 \text{ g} = 1033$. Liter cellega kravjega mleka je torej 1,029 krat do 1,033 krat težji kakor liter prekapane vode. Vidimo tudi, da specifična teža mleka ni vedno enaka. Povprečno tehta 1 l kravjega mleka 1,031 do 1,032 kg ali 1031 do 1032 gramov. Le redkokdaj tehta 1 l mleka od več krav skupaj manj nego 1,029 kg in več nego 1,033 kg. Izjemoma pa znaša lahko specifična teža mleka posamezne krave tudi le 1,026 ali celo 1,038. Na višjo ali nižjo specifično težo mleka vpliva množina posameznih mlečnih sestavin in med temi pred vsem mlečna tolišča, ki se najbolj menja po svoji množini v mleku in je najlažja se-

stavina. Specifična teža mlečne tolšče znaša povprečno le 0,931, torej tehta 1 liter čiste mlečne tolšče 0,931 kg = 931 gramov.

Različno stanje posameznih mlečnih sestavin v mleku napravlja mleko več ali manj vlečljivo tekoče. Opaža se pa, da vpliva na tekočnost mleka gorkota. Čim bolj gorko je mleko, tem manj je vlečljivo tekoče, čim bolj mrzlo je, tem bolj je vlečljivo tekoče. Ta lastnost mleka se praktično uvažuje pri navadnem posnemanju, še bolj pa pri posnemanju mleka z mlečnim posnemalnikom, s katerim se najbolj natančno posnema takšno mleko, ki ima 35° do 40° C gorkote.

Vzratno delovanje popolnoma svežega mleka je dvojno, kislo in alkalijsko (lugasto). Torej pobarva sveže mleko modri lakmusov papir šibkordeče in rdeči lakmusov papir šibko modro (plavo).

— Ako modri lakmusov papir močno pordeči, rdeči pa ostane neizpremenjen, potem ima mleko kislo vzratno delovanje. Takšno mleko ima najmanj 10 do 12 stopinj kisline, v tem ko ima sveže mleko 6 do 8 stopinj kisline. Vsako mleko, ki je že dlje časa stalo, ima navadno kislo vzratno delovanje. — Če rdeči lakmusov papir močno pomodri ali postane močno plav, modri lakmusov papir pa ostane neizpremenjen, potem ima mleko alkalijsko vzratno delovanje. — Mleko s takšnim vzratnim delovanjem imajo največkrat le krave, ki so pri koncu svoje mlečnosti ali ki imajo bolno vime; takšno mleko se s siriščem le zelo težko usiri ali pa se sploh ne da usiriti.

Mleko zmrzne in zavre skoraj pri istih stopinjah kakor voda. Segreje, pa tudi shladi se precej bolj hitro kakor voda.

Sadjarstvo.

Ušaj Just:

PRISKRBOVANJE SADNIH DREVESČ.

Pomlad bo kmalo tu. Še mesec dni in prišel bo najboljši čas za sajenje sadnih drevesč. Zato hočem podati tu nekoliko migljajev v navodilo in v spodbudo za zopetno obnovitev sadnih nasadov.

Le od zdravega in čvrstega drevesca moremo pričakovati, da bo vspevalo in dobro rodilo. Zato naj se pazi pri nakupu sadnih drevesč v prvi vrsti na to, da je drevesce zdravo in krepke rasti. Drevesce s šibkim in vijugastim debelcem, s slabimi in močno poškodovanimi koreninami, ostarelih in še brez vsake krone, ne kupuj, pa tudi če jih dobiš za polovično ceno. Par liric, ki jih s tem prišteješ, se pozneje silno maščuje. Iz takih drevesc ne bo nikdar nič, pa tudi če jih vsadiš v vrtno zemljo. Najboljša so drevesca z debelcem, debelim kot močan palec in ki so bila pred dvema letoma cepljena. Močnejša in starejša drevesca so za nasad manj vredna, ker se ne pri- mejo rada. Pri nakupu jablan pazi posebno, da niso drevesca okužena s krvavo ušjo.

Glede na sadno vrsto cepljenega drevesca, oziraj se na to, da si izbereš le one vrste, ki so prikladne podnebjju in zemljišču, kjer jih hočeš zasaditi. Ni dobro izbrati mnogo vrst. Veliko bolje je imeti po več dreves ene vrste, ker se sadje enake kakovosti in vrste veliko lažje proda.

Pri izberi vrst je upoštevati v glavnem sledeče:

Črešnje izberi si bolj poznih vrst z debelim, trdim in bolj belkastim sadom, ker se te najdražje prodajo. Prav zgodnje in kasne, pa mehke in črne črešnje se težje prodajo in imajo tudi zelo nizke cene na trgu. Jablane izbiraj takih vrst, ki imajo sad, če je le mogoče rdečkaste barve, ki se dolgo drži, ne gnije niti na drevesu, niti v shrambi in ne postane rad črviv. Za hribe so priporočljive bolj pozne in za toplejše vinorodne kraje, ki trpijo na suši, pa bolj zgodnje vrste. Kjer razsaja burja, priskrbi si takih vrst, katerih sad se na drevesu trdno drži, da ga burja ne otrese. To velja tudi za hruške.

Za hribe priporočam dunajske, sivke, bohovce, voščenske, pisanke in pošgačnice; za tople in sušne kraje pa astra-

banjsko jabolko, Charlamovski, belice, Bismarkovo jabolko in princ Rudolfovo jabolko. Tam pa, kjer so kraji topli, in ne trpijo suše, pa izvrstno uspevajo najzlahnejša jabolka, tako razni kalvili, rožmarinka, befler, zlata parmenka, ananasova reneta in kanadska reneta.

Od raznih vrst hrušk, so med zgodnjimi priporočljive sledeče vrste: formentinka, magdalenka, saleburška, bruta bona, Klapsova ljubljenska, figovka, ortolanka in Williamova Kristnica. Zadnje je imenovana je kraljica vseh letnih hrušk. Od poznih vrst priporočam sledeče: Dielova maslenka, zimska dekanika, pastorka, Lujiza Arvanška. Esperanza Bergamota, St. Germain in Klerzo.

V sedanjem povojnem času bi morali obračati posebno pažnjo breskvam, ker imajo na trgu visoko ceno in ker je teh dreves silno malo pri nas. Breskve so mnogo trpele za časa vojne od strupenih plinov, kakor tudi od smolikavosti in od kržljivosti, ki jo povzroča neka listna uš in pa neka glivica. Proti tem sovražnikom breskve imamo gotovo učinkujoče pripomočke, o katerih je poročal že Gospodarski vestnik v februarški številki.

Priporočljive so zgodnje vrste, cepljene na divjakih, in sicer: majski cvet, Amsden, Triumf in breskev sv. Ane. Pozne breskve so na trgu navadno poceni.

Tudi ostalemu sadnemu drevju, zlasti češpljam, moramo v prihodnosti posvetiti večjo pažnjo in jih nasaditi v večjem številu.

Še eno drevo je, ki ga sicer ne gojimo radi sadu, pa radi druge velike koristi. To je murva, ki zasluži vsled visokih cen svile, da jo nasadimo v večjem številu.

Ni dovolj, da je drevesce samo dobre vrste, ampak tudi cepič, s katerim je bilo cepljeno, bi moral biti vzet od dobrih rodečega drevesa. Od mladih dreves, ki niso še rodila, ali pa od takih, ki zelo malo rodijo, so cepiči za nič, ker s takimi cepiči cepljena drevesa ostanejo nerodovitna. To se, žalibog, pri nakupu ne more spoznati. Zato pa kupujte sadna drevesca le od priznanih in vestnih drevesničarjev. Neveden, ali nevesten in slab drevesničar reže potrebne

cepice kar od mladih drevesc v drevesnici, ki so mu pri roki. Taka drevesa boš moral pozneje sam še enkrat precepiti, ker so nerodovitna.

Glede podlage naj opomnim, da hruške, jablane in češnje, cepljene na svoji divjaki, dosežejo visoko starost, postanejo velika drevesa in obilno rodijo. Hruške, cepljene na kutno, pa ostanejo majhne, drevesa malo časa trajajo, ali začnejo zgodaj roditi in njih sad je lepši, kakor na drevesih, cepljenih na divjaki.

Toliko o nakupu sadnih dreves. Prihodnjič bom pa opisal, kako jih moramo pravilno vsaditi.

GRINTAVOST.

Kako se prepreči grintavost na hruškah in jablanah? — Ta bolezen napada sadno drevje poleti. Vsled nje ne izgubi samo sadje na svoji zunanosti in kakovosti, marveč trpi tudi drevo samo, ker mu glivica pokvari listje. Bolezen pa se prav lahko prepreči in sicer s tem, da se drevje škropi, ko je odvetelo, z bakreno-galično apneno raztopino. Na vsakih 100 litrov vode naj se vzameta po 2 kg modre galice in 2 kg živega apna. Škropi naj se ali v jutranjih ali pa v večernih urah. Ponovi naj se to po preteku štirih tednov. — D. V.

CEPILNI VOSEK.

Cepilni vosek dober in po ceni dobiš, ako vzameš 1 kg surove kalofonije in 1/2 kg loja, in oboje skupno raztopiš na žerjavici. Ko sta se tvarini docela raztopili, odstrani posodo od ognja in počakaj, da se vse skupaj dobro ohladi, nakar prilij 300 gramov denaturiranega špirta (ne v bližini ognja!) in dodobra premešaj. Preden mazilo uporabljaš, ogrej ga nekoliko, ali ne preveč. Ker postane vsled tega tekoče, se poslužuješ pri zamazovanju lahko čopiča.

Mrzlo tekoči cepilni vosek dobiš, ako raztopiš nad žerjavico kilogram smrekove, prečiščene smole. Ko se je smola raztopila in nekoliko ohladila, dodaj 2 žlici lanenega olja in nekoliko več nego osminko denaturiranega špirta (ne v bližini ognja!). Če shraniš ta cepilni vosek v kositrne škatlje, imaš vedno pri rokah tekoč cepilni vosek. Če se sčasoma preveč strdi, segrej ga in dodaj nekoliko špirta. — D. V.

Kletarstvo.

D. V.:

SREDSTVA PROTI RJAVENJU
VINA.

Če letošnjega vina še nisi pretočil z drož, preskusi ga, preden boš pretakal, kajti, ker je bilo grozdje proti trgatvi močno prežgano od vročine — močno zrelo — in je o času trgatve zaporedoma deževalo, je mogoče, da so začele jagode gniti, kar ima za posledico to, da vino, napravljeno iz takega grozdja, ko pride v dotiko z zrakom, zategne ali postane rjavo in gosto.

Da se o tem uveriš, natoči vino v kozarec in nesi ga v gorak prostor. Ako si zapazil, da se je vino izpremenilo — zategnilo — kupi torej za vsak hektoliter vina po 5 gramov natrijevega bisulfita. To sol, ki jo dobiš v mirodilnici — drogeriji — raztopi v mali množini mrzle vode, nikar pa ne v vinu, in zlij, ko se je

sol raztopila, raztopino v sod vina, ki zateguje, nato vse skupaj dodobra s snažnim lesenim drogom premešaj, zapri dobro z veho in pusti sod na miru 5 do 8 dni. Po preteku tega časa se vino zopet očisti, nakar ga lahko brez vse skrbi pretakaš z brentači. Preden pa to vino uporabljaš za dom ali ga nameravaš prodati, moraš ga na vsak način tako pretočiti, da se dodobra prezrači, kajti nasičeno je z žvepleno sokislino ali žveplenim dimom.

Nikar se ne straši pred tem razmehom majhnim stroškom, sicer se ti lahko zgodi, če rjavenju podvrženo vino prodaš, da prideš s pravdo v večje in nepotrebne stroške.

Ako si pa vino že pretočil in ti je zategnilo, obrni se do kakšnega strokovnjaka, ki ti bo dal potrebnih navodil, da to vino vsaj deloma zopet usposobiš za uživanje.

Kmetovalec! Ako rabiš stroje, orodje, semena, gnojila in kmetijske potrebščine sploh, poglej v skladišče Slovenskega kmetijskega društva v Gorici, Via Carducci št. 6, drugo dvorišče.

Vinogradništvo.

M. A.:

UMETNA GNOJILA
V VINOGRADU.

Staro temeljno pravilo je, da dosežemo z uporabo umetnih gnojil samo tedaj gotov uspeh, ako jih rabimo v zadostni množini in o pravem času.

Medtem ko se uporablja umetno gnojilo pri pridelovanju žita in krme tudi na kmetskih posestvih vedno bolj, je po drugi strani tudi res, da se upošteva uporaba tega pripomočka za povečanje pridelka naših vinogradov še prav malo, da, celo skoraj nič. Če pa pomislimo, da dosežemo pri poljščini, ako rabimo umetna gnojila tudi glede kakovosti pridelka 50 in tudi več odstotkov poviška, mora biti gotovo, da tudi vinski trti ne bodo škodovala.

Dandanes se gnojijo vinogradi skoraj izključno s hlevskim gnojem. Ne

more se tajiti, da se poveča po zdatnem gnojenju s hlevskim gnojem prstenina v tleh in da postane zemlja z njim bolj vlažna, gorka in rahla, kar je za trtno raščo jako prikladno. In res je tudi, da se ne more z nobenim drugim gnojilom to popolnoma doseči. Če je pa tudi hlevski gnoj v tem oziru skoraj nenadomestljiv, ne smemo pa od druge strani pozabiti, da ni namen gnojenja samo izboljšanje tal glede množine vode, sprejemanje gorkote in rahlanje, ampak tudi ta, da damo rastlinam onih snovi, ki jih rabijo za svoj razvoj.

Gnojenje s hlevskim gnojem se kaže kot nezadostno celo še tedaj, če zagrebemo v zemljo za triletno dobo na hektar tudi 600 meterskih stotov gnoja, ker odvzamemo v treh dobrih letinah vinogradu več redilnih snovi, nego se jih nahaja v ti množini hlevskega gnoja. Tudi če imamo dovolj hlevskega gnoja

na razpolago, ima izključna uporaba tega še mnogo pomanjkljivosti. Njegov učinek stopi navadno v prvem letu v polni meri v veljavo, pojema pa v naslednjih letih v precejšnji meri. Naravno posledica temu je, da tudi trte zaostajajo potem v rašči in v rodovitnosti. Neredno preživljanje trte povzroča zopet izgubo pridelka. To se pokaže posebno v očitni obliki, ako se nahaja vinograd v letu, ki se odlikuje po ugodnem vremenu, v pojemajoči moči in trpi radi tega na pomanjkanju redilnih snovi, kar brani trti, da ne more ugodnosti naravnih razmer popolnoma izkoristiti.

Kakor znano, so pred vsem dušik, fosforna kislina in kalij, ki predstavljajo najpomembnejše dele rastlinskih redilnih snovi. Ti se nahajajo pa mnogokrat v tleh v tako majhni množini, da trpijo rastline pomanjkanje na tem ali onem. Nobena teh snovi se ne nadomesti s hlevskim gnojem na način in v množini, ki se odvzame tlam z dobro vinsko letino. Gotova posledica temu je, da zemlja polagoma obuboža. Gnojenje z dušikom je v prvi vrsti sposobno, da dosežemo ž njim vedno dobre letine.

Poskusi so pokazali, da so dale parcele, ki so se pognojile razun s hlevskim gnojem še z dušičnim gnojilom, obsto-

ječim iz 240 kg čilskega solitra na površino 6000 m², mnogo več grozdja, kakor one parcele, kjer se je rabil samo hlevski gnoj. V posameznih slučajih znašal je večji pridelek okoli 1400 kg na hektarju. Podobno se godi tudi z ostalima važnima trtnima redilnima snovema: s kalijem in s fosforno kislino. Ravno kar se tiče kalijevega učinka, prepričana je dandanes že večina vinogradnikov, da ima zemlja dovolj kalija in da zadostuje ta trti popolnoma. Vsekakor je res, da so nekatere vrste zemlje že od narave jako bogate na kaliju, ki se lahko sprejema, toda izkušnja uči, da ima pridelek na kaliju bogatega gnojila celo na takem zemljišču najboljši uspeh. Trta je rastlina, ki ima jako mnogo kalija, od tega se mora tudi odvajati njena velika potreba po ti snovi.

Čim več kalija devamo v zemljo, tem več ga rastlina vsrka. Pravilno je torej mnenje, da obilno gnojenje s kajnitom ali s 40% kalijevo soljo izboljša dobroto letine. Enak učinek dosežemo, ako gnojimo s fosforno kislino, to je s Tomasovo žlindro ali superfosfatom. Jako mnogo se govori tudi o naravnem bogatstvu vinogradov na fosforni kislini. Dokazano pa je, da se zaloga fosforne kisline v zemlji najprej izprazni. (Dalje)

V r t n a r s t v o .

RABA KOMPOSTA.

Naši vrtnarji v tem pogledu večkrat hudo greše, ker rabijo za gnojenje premlad kompost. Za gnojenje vrtoev se sme rabiti le 2 ali 3 leta star kompost. Pripočljivo je torej, da vsakdo, ki si napravi kompost, skrbi za to, da bo imel več kupov na razpolago tako, da bo lahko vsako leto rabil star kompost pri gnojenju. Kdor ni rabil za napravljanje komposta mnogo apnene zemlje ali pa kakkega drugega apnenega materijala, naj primeša kompostu v prah zdrobljeno živo apno. Pri tem pa mora prav posebno paziti, da ne pride apno v dotiko s hlevskim gnojem, ker v tem slučaju bi se odstranil iz gnoja amonijak.

ŠPARGLJEVI NASADI.

Nekdo priporoča naj se špargljevi nasadi gnojijo na sledeči način: Vsako drugo ali tretje leto naj se nasad pognoji močno s hlevskim gnojem. Poleg tega naj se natrosi na vsako četrtno hektarja površine po 300 kg kajnita ali 150 kg 40%ne kalijeve soli, 200 kg Tomasove žlindre ali 150 kg superfosfata in 150 kg čilskega solitra ali pa 100 amonijakovega sulfata. Najprimernejši čas za gnojenje z umetnimi gnojili je od januarja do marca. S čilskim solitrom naj se gnoji v dveh obrokih. Prva polovica naj se raztrosi spomladi, preden se začnejo šparglji rezati, a druga polovica še le potem, ko so se šparglji nehali rezati.

G.:

Nasveti žganjekuharjem.

Uvedba novih predpisov za žganjekuho je napravila v naši pokrajini precej zmešnjav prizadetim vinorejcem in sadjerejcem. A tudi oblastva so prišla vsled tega v težak položaj. Videmsko finančno ravnateljstvo je to uvidelo, in ustanovilo v Gorici poseben oddelek lastnega tehničnega urada, v katerega področje spadajo vsa opravila, ki se nanašajo na žganjekuho in proizvajalne davščine sploh. Glavni namen tega oddelka je, pospešiti rešitev vlog, ki so jih že predložili žganjekuharji Julijske krajine, in odgovoriti takoj novim prosilcem, da ne bo zamud in zakasnjevanj v škodo prebivalstva. Urad ima svoj sedež v Gorici, Via Brigata Pavia št. 38 (prej Via Strasig), in sprejema stranke *le ob četrtkih od 7. do 20. ure, ob nedeljah od 8. do 13. ure*. Druge dni je urad sploh zaprt, ker dotični uradnik, ki ga sedaj sam vodi, ima druge posle in ga navadno ni v Gorici. Ščasoma se bo urad razširil in tudi uradnih dni bo več.

Priporočamo našim ljudem, da ne prihajajo posamezno v urad. Najboljše je, da se vsi oni vinogradniki iz ene vasi, ki nameravajo zaprositi dovoljenje za žganjekuho, dogovorijo, in pooblastijo eno osebo za posredovanje. Ta naj potem izvrši vse posle. Dotičnik pa mora znati italijanski, ker drugače bo le s težavo kaj opravil.

Prosilci si morajo priskrbeti pri županstvu družinski list in potrdilo, da posedujejo vinograde, na kar dobijo dovoljenje za polovično pristojbino, to je plačati morajo 7.50 lir za vsak liter 50 stopinjskega žganja. Polovična pristojbina pa se prizna le za enkrat in sicer za 6.50 litrov žganja za vsakega družinskega člana, ki je star nad 15 let. Recimo, da ima družina 4 člane v starosti nad 15 let, plača dotični vinogradnik polovično pri-

stojbino le za 26 litrov 50 stopinjskega žganja, za množino nad to količino pa bi moral plačati polno pristojbino, to je 15 lir za vsak liter. Omenjamo pa, da se pristojbina odmeri v razmerju z vsebino kotla in s količino žganja, ki se lahko skuha v enem dnevu. Ako se potem tudi pridela manj litrov žganja, kakor je financa določila, se vendar mora pristojbina plačati od množine žganja, ki bi se s kotlom moglo skuhati. Radi tega je priporočljivo, da se pravočasno pred pričetkom kuhanja pripravi dovolj vrele in mrzle vode, ker se tako pridobi na času. Sploh naj se vsa pripravljalna dela za kuhanje izvršijo že prej, tako da se dovoljen rok more popolnoma izrabiti za kuho.

Načeloma se daje dovoljenje za kuhanje za polovično pristojbino le takim posestnikom, ki imajo tudi lasten kotel in ki so plačali znesek 13 lir za dovoljenje držati kotel. Pri nas pa je bil običaj, da je bil v občini eden ali le dva kotla, ki sta potem krožila od hiše do hiše. Če bi se gorenja določila dobesedno izvajala, bi si moral potem vsak naš vinogradnik priskrbeti tudi lasten kotel, ako bi hotel kuhati svoje tropine. To pa bi bila za naše ljudi zopet nepremostljiva ovira, ker bi se pač ne izplačalo imeti v posameznih krajih 100 do 300 kotlov. Oblastva pa se tega ne držijo strogo, temveč izdajajo dovoljenje tudi takim, ki sicer nimajo lastnega kotla, a plačajo 13 lir za dovoljenje držati kotel, tudi če ta ni njihov.

Ta določila veljajo le za nove pokrajine in sicer do novembra 1924. Kako njihov. Opozarjamo pa še posebno na to, da ne more dobiti nihče dovoljenja za kuhanje proti plačilu polovične pristojbine za več kakor štiriindvajset ur, četudi ima jako veliko družino.

V uradu Slovenskega kmetijskega društva v Gorici Via Carducci št. 7 bo vsak četrtek od 10. do 11. ure brezplačno na razpolago našim živinorejcem **živinozdravnik** za nasvete in pojasnila glede živinoreje sploh in vsakterih živinskih bolezni. Poslužujte se ugodne prilike!

Davki in pristojbine.

Gč.:

ZASTANKI NEPOSREDNIH
DAVKOV.

S 1. januarjem 1924 so prenehale poslovati v novih deželah davkarije, urejene po predpisih bivše avstrijske države. Terjanje neposrednih davkov in doklad je prešlo v zmislu italijanskih davčnih uredb na zasebnike, ki že vršijo v naših krajih to službo, a le za davke, ki dospevajo od 1. januarja 1924 dalje. Za zastanke na davkih in dokladah iz prejšnjih let do dne 31. decembra 1923 pa je vlada izdala posebne ukrepe.

Kr. odlok z dne 30. decembra 1923 št. 2954, objavljen v Uradnem listu kraljevine z dne 12. januarja 1924 št. 17 določa, da se bodo morali vsi davki, ki se tekom zadnjih let bodisi iz kateregakoli razloga niso mogli poterjati, oziroma ki niso bili pravočasno poravnani, a ki so bili ugotovljeni do 31. decembra 1923 kot davčni zastanki, plačati v naslednjih letih. Razen državnega temeljnega davka se bodo morale poravnati tudi doklade, ki pritičejo raznim krajevnim upravam (deželi, občini, šolskim okrajem, itd. itd.)

Jasno je, da bi bili davkoplačevalci v novih pokrajinah prav hudo zadeti, ako bi morali naenkrat ali v kratko odmerjenem roku zadostiti svoji dolžnosti glede plačila davčnih zastankov, ki so v

nekaterih krajih ogromni. To je državna uprava tudi uvidela. Vsled tega odreja gorenji odlok, da se bodo zastanki plačevali v dvomesečnih obrokih, počenši s 1. januarjem 1924. In sicer bo treba zastanke *zemljiškega* in *hišno razrednega* davka plačati v dvomesečnih obrokih najkasneje do 31. decembra 1925, zastanke vseh ostalih davkov, (osebne dohodnine, hišno-najemniškega davka, obrtnega davka, itd.) pa v dvomesečnih obrokih najkasneje do 31. decembra 1926. Zastanki na vseh dokladah krajevnih uprav se morajo tudi poterjati v dvomesečnih obrokih, ki pa jih ne sme biti manj kot šest. Veljali bi torej tudi za te gorenji roki.

Izterjati morajo te zastanke nove davčne poslovalnice na podlagi davčnih seznamov, ki so jih sestavile bivše davkarije. Ti sezname se ne objavijo.

Istočasno odreja odlok, da naj se črtajo vse globe in vsi izvršilni stroški, ki so jih že naložile oblasti za izterjanje zastankov, četudi so te globe bile vpisane v davčne sezname na račun davkoplačevalcev.

Nekateri so stopili pred vlado s predlogom, da bi z ozirom na težek gospodarski položaj novih pokrajin, odpisala vse zastanke na državnih neposrednih davkih. Do sedaj ta predlog ni rodil uspeha.

Vprašanja in odgovori.

Št. 10. — M. Z. v T. — Vi vprašate: Potnik neke reške tvrde je trdil, da umetno gnojilo superfosfat ali perfosfat umori črva od malega hrošča. Ravno to trdi tudi eden naših razumnih kmetovalcev! Vam je o tem učinku kaj znano?

Odgovor: Potnik in Vaš rojak imata prav. Superfosfat je tako ostro umetno gnojilo, da konča popolnoma črve, gliste in sploh slično mehkožnato golazen.

Št. 11. — Č. A. iz K. — Vi pišete: Prosim, da bi mi v prihodnji številki Gospodarskega vestnika pojasnili sledeče: Imam krompir dobre vrste. Ali v

preteklih par letih ga je napadla bolezen, ko je izlezel in ko je steblovje bilo približno 10 cm visoko. To se zgrbanči in ne raste več naprej in se posuši. Če pa katero tudi ostane, ne rodi popolnoma nič. In to je vsako leto slabši. Če gre tako naprej, bo kmalu bora polovica od tega, kar se vsadi, dobrega. Bi bilo morda priporočljivo, da se krompir pred sajenjem dene v raztopino modre galice? Kako naj se ta pripravi in koliko galice naj se dene na hektoliter vode?

Odgovor: Iz Vašega pisma sklepamo, da je Vaš krompir trpel na kržljivosti krompirjevice. Vzrok tej boleznini še

točno dognan. Vendar pa priporočajo nekateri v pobijanje te boleznj menianje semena in njiv, ter sajenje nerazreznih gomoljev srednje velikosti. Škropljenje z modro galico proti tej bolezni ne pomaga, pač pa proti gnilobi krompirja in krompirjevice.

Št. 12. — V. J. Š. n. K. — Vi pišete: Vprašam Vas najljudneje: Ker se pri nas prav malo gnoji z umetnim gnojem, skoro prav nič po krompirju, mislim jaz letos poskušati, in sicer: imam njive za saditev krompirja in pese, močno gnojno zemljo z domačim gnojem. Ker mi ga pa bode primanjkovalo, s katerim umetnim gnojilom naj pognojim? In ali pred ali po oranju?

Odgovor: Svetujemo Vam, da pognojite krompirju poleg hlevskega gnojja, tudi z umetnimi gnojili, ki vsebujejo kalij in s takimi, ki vsebujejo fosforovo kislino. Potrosite ta gnojila predno njivo preorjete, 20 kg kalijeve soli, 30 kg superfosfata, ali mesto superfosfata 40 kg Thomasove žindre, popolnoma zadostuje za 1000 m² površine.

Št. 13. — K. V. iz L. 184. — Vprašanje: Kdaj in kako je uporabljati bikarbonatno sodo pri pojatvi krav in junic?

Odgovor: Bikarbonatno sodo uporabljamo pri pojatvi krav in junic, da morebitno preobilno množino kislin, ki se nahajajo v nožnici, neutralizirano. Te kisline namreč ovirajo oplojenje. Bikarbonatno sodo je priporočal bivši kmetijski urad deželnega odbora v Gorici kot pripomoček proti kužnemu katarju na spolovilih pri goveji živini. Ker je te bolezni v naši deželi še vse prepolno, hočemo tu obenem navesti, še druge pripomočke, katere je dotični urad priporočal kot sredstvo proti tej kugi. Evo jih:

1. Je zahtevati od oskrbovalcev po-

staj za spuščanje bikov, da razkužijo bika pred vsakim skokom, kar so dolžni napraviti.

2. Je sprati kravi spolovila pred prispustom k biku s polodstotno (1/2%) bikarbonatno sodo (10 gramov bikarbonatne sode je raztopiti v 2 litrih gorke vode).

3. Je lečiti vse obolele krave z zdravili za lečenje kužnega katarja. (Bisulin ali pa Candalette vaginali all'Ittiolo se imenujejo zdravila).

4. Je razkužiti hleve najmanj dvakrat v letu.

5. Oskrbovalci postaj za spuščanje bikov so dolžni zavrtniti vse krave in junice, ki jih dovedejo njih lastniki po treh že izvršenih skokih zopet k biku, ne da bi se ti izkazali s potrdili, da dovedene živali niso več okužene po kužnem katarju na spolovilih.

Št. 14. — K. V. iz L. — Vprašanje: Imamo kravo, ki po vsakem krmljenju začne spodvijati jezik v gobcu in se zelo močno slini, vsled česar je medla, kljub temu, da jo dobro krmim in oskrbujem. Kaj je temu vzrok?

Odgovor: Spodvijanje jezika bi ne bilo nič drugega nego krči v jeziku. Krče povzročajo vedno le premočni dregljaji živcev dotičnega dela telesa, torej bi morali iskati vzrok tej bolezni v živčevju. Ker pa so živčne bolezni pri domačih živalih same na sebi bolj redka stvar, bi prišli morebiti do zaključka, da povzročajo one premočne dregljaje živčnega sestava v jeziku kakšno tuje telo, košček igle, žice i. t. d. — morebiti tudi v požiralniku ali pa v okolišu istega. Tudi ono slinenje ali slinotok bi govoril za to, da je govedo nekaj neprimernega požrlo. Vseeno pa Vam trdnega ozroka tej obolesti ne moremo dati. Dobro bi bilo, ko bi pustili ob priliki preiskati živinče kakem večšem strokovnjaku.

D r o b i ž .

Prepoved živinskih semnov v fur-lanski pokrajini traja še vedno, in sicer ne samo za govejo živino temveč tudi za prašiče.

Davčna oprostitev. — Odlok z dne

31. decembra 1923 št. 3071 odreja, da so začasno prosti davka vsi na novo zasajeni vinogradi in sadovnjaki.

Užitnina in zvišanje cen. — S 1. februarja 1924 se je začela terjati užitni-

na po novih predpisih. Dočim je prej država odmerila temelj užitnine, je sedaj prepuščeno posamezni občini, da v razmerju s svojimi potrebami, uvede sama pobiranje užitnin od onih živil, pijač in predmetov, ki se ji zdijo za to primerni in v izmeri, ki jo določa zakon za posamezno vrsto občin. Uvedba užitnine po novih predpisih je rodila nevarnost, da bodo cene živilom znatno in čez mero poskočile. Da se to prepreči, so oblasti, dogovorno s trgovskimi in obrtnimi združenji, določile, da se cena živilom, podvrženim novo uvedeni užitnini, ne smejo zvišati več, kakor je resnična potreba: to je povišek se mora gibati vedno v mejah zneska, ki ga trgovec mora odšteti za posamezno vrsto blaga na račun užitnine. Strogo pa je prepovedano, zvišati ceno takim predmetom, ki so tudi sedaj prosti užitnine.

Izvažanje zelenjave in zgodnjih pridelkov. — Naša pokrajina je pred vojno mnogo izvažala od svojih zelenjadnih in zgodnjih pridelkov. Tudi po vojni je do volj blaga na razpolago za izvoz, ki pa je vsled raznih razmer hudo oviran. To pa je velikanska gospodarska škoda za pokrajino, posebno za Gorico in njeno okolico. Da bi se temu kolikor možno odpomoglo, je trgovsko-obrtna zbornica v Gorici napravila pri železniškem ravnateljstvu v Trstu potrebne korake v svrhu, da bi dosegla ugodne zveze Gorice v prvi vrsti z Dunajem in potem z inozemskim trgovskim svetom sploh, in to s posebnim ozirom na izvoz zelenjadi in krompirja, ki obeta postati v letošnjem letu precejšen. Predlaga tudi ustanovitev posebne carinarice v Gorici in v Krminu za blago, ki bi se izvažalo čez Trbiž, zavzema se prav posebno za otvoritev dobrih zvez čez Podbrdo in Jesenice, ker je ta proga za goriški trg najvažnejša. Železniško ravnateljstvo je odgovorilo, da se načeloma strinja s predlogi, želi pa imeti podrobnejših podatkov o obsegu izvoza v svrhu, da preračuni, ali bi se ustanovitev carinaric in otvoritev posebnih železniških zvez izplačala.

Pozdravljamo korak trgovsko-obrtno zbornice, ki obeta, ako doseže uspeh, prinesiti obilo koristi naši deželi.

Znižanje prevoznine za vino. — V olajšanje vinske kupčije je železniška uprava dovolila znižanje prevoznine za vino v razmerju 20% veljavnih tarifov in to za dobo od 16. februarja 1924 do 31. marca 1924. Ta ugodnost velja za prevoz vseh domačih vinskih pridelkov od katerekoli postaje do namembnega kraja. Ukrep bo baje močno pospešil vinsko kupčijo. Bomo videli.

Prva mednarodna sirarska razstava se bo vršila v aprilu letošnjega leta v Milanu. Za najboljše razstavljenе proizvode so razpisane lepe nagrade iz srede, ki jih je dala država in druge javne uprave na razpolago. Opozarjamo na to naše mlekarne in sirarne.

Podaljšanje železniške proge od Ajdovščine čez Col in skozi Hrušico do Logatca. — Kakor hitro je bila podpisana pogodba med Jugoslavijo in našo državo glede končne ureditve reškega vprašanja, je časopisje začelo razmotrivati nujnost ureditve trgovskih stikov med obema državama. Med celim gozdom raznih predlogov zanima nas posebno oni, ki razpravlja o novih in bolj primernih železniških zvezah, ki so potrebne za Italijo, da se olajša in skrajša prevoz po železnici. Pod naslovom »Benetke=Ljubljana« priporoča neki inženjer kolikor mogoče hitro upostavitve sledeče črte, ki bi vezala Italijo — v prvi vrsti Benetke — z Jugoslavijo=Ljubljano: Benetke=Červinjan=Moša=Gorica=Ajdovščina=Col-Hrušica=Logatec=Ljubljana. Pri tej progi bi bilo treba na novo zgraditi kos Červinjan=Moša in Ajdovščina=Col-Hrušica=Logatec. Na ta način bi se zveza skrajšala za okrog 70 km, kar znači veliko važnost v trgovskem oziru. S to zvezo bi pridobila tudi Gorica, Vipavska dolina, posebno glede izvoza vina, gozdovi na Hrušici in prav posebno pa Idrija in njena okolica. Tudi v političnem in vojaškem pogledu bi bila ta zveza prav ugodna za našo državo. Gradbeni stroški bi baje bili razmeroma nizki z ozirom na to, da bi tekli novi predlagani progi večinoma po ravnini. Vsesplošna korist pa bi bila velika. — V tem zmislu razpravlja člankar dalje. — Če se ta misel uresniči, bi se potem res znala vsa trgovina usmeriti po tej novi progi.

Čebelarški vestnik.

Čebelarji! Ni dovolj, da čitate „GOSPODARSKI VESTNIK“. Treba je tudi poravnati naročnino in to čimprej! Nabirajte novih naročnikov in širite list, ker je to v prvi vrsti v vašo korist.

Vodopivec Janko:

POMEN -GORKOTE ZA ČEBELNO ŽIVLJENJE.

Gorkota v čebelnjaku je neobhodni predpogoj za pravilni razvoj čebel. Na razne načine so poskušali napredni čebelarji pomnožiti toploto v panjih, ali tudi tukaj se je pokazalo, da je srednja mera — zlata mera. Ako se čebelam pripravi pretoplo zimsko spanje, pride do posledice, da pričnejo čebele prezgodaj v zimi krmiti matico in ta zalegati mla do zalego.

Čebelam se pa zviša toplota, ako se panji pretoplo zagrnejo okrog in okrog, zadaj in spredaj; — najbolj pa, če namnožimo in napolnimo panj v jeseni s čebelami iz drugih panjev. Ni prav, da pustimo šibke panje z malo čebelami čez zimo. Ravno tako in še slabše je, če založimo panj s preobilico muh. Preobilica čebel začne vsled medsebojne toplote v zimskem času silno napredovati, da se čebelar čudi številu čebel v panju in roj se mu obeta že konec marca. Ker pa takrat še ni dovolj cvetja, da bi se mogel panj preživeti, prične panj polagoma neopaženo hirati in hirati, tako da koncem vsega izhira in tudi umre. Ako opazimo to hiranje o pravem času, ga rešimo smrti s pridnim krmljenjem. Vsled tega bodi pravilo: ne stavi preveč čebel skupaj! Umevno je, da ni mogoče točno napovedati števila. Ako je za navadnega kranjiča dovolj ona množina čebel, ki mu je ostala nazadnje, je gotovo potrebna za Žnidaršičev panj dvakratna množina. Nadalje je treba pomisliti, da ni vsako leto enaka množina čebel v poedinih panjih, kar odvisi od različne poletne in jesenske paše.

Iz večletne izkušnje moram trditi to

le: Bolje je prezimiti šibkejše, kakor pa preobljudene panje.

Panji naj bodo pri nas na Vipavskem, na Krasu in v Brdih v jeseni prosti, mislim, nezadelani z listjem. Kedar pritisne zima s svojo oštrostjo, kar se zgodi navadno po božiču, naj se panji tesno združijo eden do drugega in obdajo s suhim listjem na vseh straneh, le prednja stran naj ne bo zadelana. Letalnica bodi vedno odprta, da prihaja čist zrak. Čebele se ne razburjajo in ob lepem vremenu se lahko očistijo ter dobijo vode. Ta topla odeja naj ostane kolikor mogoče dolgo — blizu do rojenja, to je do pravih toplih dni v maju, ker ravno pred rojenjem potrebuje panj toplote, da zamore kolikor več čebel na pašo.

Kedar pa pritisne toplota, se vse listje odstrani in vse očisti. Omenil sem, da naj bode letalnica pri panju vedno odprta. Je pa vendar potrebno, da jo popolnoma zapremo in zabranimo čebelam izlet iz panja in sicer: ako zapade sneg in ravno tako, kedar posuje zemeljsko površje toča. Ako bi čebele izletavale, bi se vsedle zunaj na sneg ali na zrnje toče ali ledu, kjer bi vsaka otrpnila in zmrznila. Preteklo leto sem opazoval, kako so čebele obtičale na snegu zunaj panja, so tam obnemogle in umrle.

Ko pridejo pretopli dnevi in ko nastopi silna vročina, je pa treba panje ohlajati, ker drugače se napravijo pred panji krog letalnice celi kupi čebel. Temu odpomoremo, ako odpremo zadnja vratica panjev, skozi katera dohaja čist in hladnejši zrak in čebele se ne bodo kupičile pred panji.

Z enakim odpiranjem panjev zabranjujemo ob enem preobilno rojenje, kar je tudi velevažno za čebelarja.

KEDAJ NAJ SE KRMIMO ČEBELE?

Ali naj krmim čebele že meseca februarja in marca? poprašuje marsikdo.

Odgovor bi bil jako enostaven. Izkušeni čebelar gotovo ne bo krmil čebel ta dva meseca. Prvič, ker dober čebelar prezimi le take panje, ki imajo dovolj hrane za zimski čas in drugič, ker se čebele ne smejo razburjati ob času zimskega počitka. Tako razburjanje s pokladdanjem krme mnogo več škodi kakor koristi. Ob tem času naj čebela izletuje le, ako jo narava izvabi bodisi z večjo toploto, bodisi z zimskim cvetjem. Ako krmimo v tem času, dramimo čebele ter jih silimo, da pričnejo mnogokrat na daljavo izletovati, s čemur se izrabijo, da prehitro umrjejo mesto, da bi ohranile svoje moči za prihodnjo pašo.

VPLIV LUNE NA ČEBELE.

Ali vpliva mesec - luna na naravo ali ne? O tem se mnogo govori in piše. Nekateri proti, drugi za. Ako opazujemo mesec v njegovih izpremembah, ima ta gotovo neki vpliv že na vremenske izpremembe. Poglejmo na vremenski ključ v koledarju družbe sv. Mohorja. Da bi bil ta ključ brez vse vrednosti, bi ga že davno zavrgli. Torej nekaj le je. Ako bi opazovali luno s čebelarskega stališča, bi znali tudi tu kaj več sklepati. Jaz sem opazoval in sem si beležil marsikaj v svoj čebelarski zapisnik v zadevi donosa medu in opazil sem, da so čebele bolj donašale v prvi polovici in v polni luni. Slab donos pa v zadnjem kraju. Ali drugače povedano: Ako je bila kaka rastlina v glavnem cvetju ob prvem kraju in krog polne lune, so jo dobro izkoristile. Nasprotno so jo le slabo izkoristile, ako je cvetela v zadnjem kraju in krog mlaja.

Pri takem opazovanju tekom 15 let sem prišel do prepričanja, da je tako. Priporočal bi našim čebelarjem, da postavijo po 1 panj na tehtnico in da opazujejo. Z vsestranskim opazovanjem pridemo do stalnega zaključka. Ne mislim jaz tu pa na to, da bi imel mesec kak vpliv na iztok nektarja iz cvetja in rastlin iz vražjevernosti, ampak vsled svojega magnetnega vpliva na zemljo in na ozračje. Z natančnim opazovanjem se nam bo to še bolj razjasnilo.

Dr. Bobič Leopold:

IZZIMLJENJE ČEBEL.

Meseca marca začne praviloma novo življenje v panjih in v tem mesecu začne tudi čebelarsko leto.

Ob lepih solčnih dneh izletajo čebele na trebljenje ali čiščenje. Ni prav, da se čebele s trkanjem na panje silijo k izletanju. Draženje k izletanju je potrebno le pri panjih, ki so grizavi, da se čistijo.

Meseca marca je potrebno, da se izvrši temeljito pomladansko pregledovanje panja. Ta pregled naj se izvrši lepega solčnega dne, ko kaže toplomer v senci najmanj 10 stopinj Celzija.

Pregledati je treba:

a) ali je čebelna družina dovolj močna ali prešibka ter ali je zdrava, če ni mogoče grizava, ali če je ni prijala najhujša bolezen: gniloba;

b) kakšna je zalega, to je če je zaležena lepo v krogu, ter če je lepo pokrita, ali če je grbasta, kar bi značilo, da je v panju trotočka;

c) ali je sploh matica v panju, ali je matica betežna oziroma poškodovana. Da je matica v panju, ugotoviš brez iskanja matice s tem, če najdeš čebelno zalego;

d) ali je zadosti zaloge medu in ali je med strjen ali izkristaliziran;

e) ali je kaj obnožine.

Če so panji šibki ali brezmatični, jih je treba združiti z drugimi močnejšimi ali z matičnimi panji oziroma treba je dodati rezervno matico, če jo imaš.

Če je panj grizav, kar se spoznava po rjavkastem zamazanju, ga je treba prisiliti s trkanjem ali s položitvijo razgrete opeke na dno panja k izletanju, da se čebele očistijo. Panj naj se dobro odene. Če je panj zamazan z odpadki, se z mokro cunjo dobro očisti in se odstranijo zamazani satniki in zamenjajo z novimi. V koritce se naliže ob toplih večerih gork med.

Če je panje prijala gniloba, se to spozna po gnitju zalege, ki je črnkasto-rjavkaste barve. Proti gnilobi ni leka. Čebele je treba uničiti s tem, da se zažveplajo v panju in panj je treba zažgati. — Gniloba je najhujša kužna čebelna

bolezen, ki uniči cele čebelnjake, če se takoj v začetku ne postopa temeljito.

Če najdeš v panju grbasto zalego, znači, da je panj brez matice in da gošpodari v njem trotovka, ki leže v čebelne celice trotovsko zalego. Ker so trotje večji nego so čebelice, so pokrovi grbasti. Panj s trotovko naj se odvzame s svojega mesta, čebele pa naj se raztresajo pred čebelnjakom, da si izprosijo sprejema v druge panje ali pa se dene na mesto trotovca drugi (sosedni) panj z matico, da pridejo iztresene čebele vanj.

Meseca marca je poraba medu večja, ker se razvija zalega. Če ni dovolj medu, je treba začeti z zasilnim pitanjem s tem, da se daja v panje v srednje velikih obrokih razredčen med ali razstopina medu in sladkorja, ali če nimaš medu v skrajni sili, samega sladkorja. Hrano pokladaj toplo!

Če ni v panju prav nič obnožine in da je tudi v naravi ni, priporočajo nekateri čebelarji (drugi pa odsvetujejo), da naj se natrosi na prazen sat (najboljši s trotovskimi celicami) pšenična, bobova ali grahova moka, ter da se sat položi v bližino čebelnjaka. Najboljši pa je, če si ob solnčnem dnevu nabereš leskovega prahu na zavetnih in solnčnih mestih.

Ker potrebujejo čebele za zalego in za topljenje izkristaliziranega medu mnogo vode, poskrbi za primerno napajališče v bližini čebelnjaka na solnčnem mestu.

Vodopivec Janko:

ODGOVOR NA DVE VPRAŠANJI

Na vprašanji, ki ste jih stavili v 2. številki »Gospodarskega vestnika« odgovarjam sledeče:

1. Duh *po petroleju* ali po čem podobnem se ne da odpraviti iz meda' na nikak način. Ta med se more le pokrmiti živini kot zdravilo — ali pa zelo razredčen čebelam v *slabi paši*.

2. *Zlata rozga* — vrba, vrbak. Pri nas jo imenujejo »drskotec«. Drskotec je vrba in cvetje so mačice. Rastlina raste preko bregov naših potokov in rek. Cvetne meseca februarja in marca. Z njenimi mladikami se vežejo trte ob poletnem času, če komu zmanjka pravih rdečih

bek. Iz dorašlih, olupljenih enoletnih mladik se pletejo pletenice in jerbasi.

Umevno je, da so te vrbe v raznih krajih precej različne v listju in ravno tako v velikosti in v obliki cvetnih mačic. Vse pa dajajo lepo rumeno obnožnino (cvetni prah) za prvo izdatno spomladansko pašo. Poleg cvetnega prahu dobe čebele obilo nektarja, ki pride čebelam jako prav za prvo zaleganje in razmnoženje zalege.

Pred leti sem vprašal pri »Bienen Vater« ju, zakaj se imenuje Gold rute. Odgovorilo se mi je, ker da daja zlato rumen prah in pa ker prinaša čebela z njega denar to je »zlato« v panje.

OBVESTILA.

Sedež slovenske čebelarske zadruga je v Gorici, Via Carducci št. 7 na dvorišču, kjer je tudi uredništvo in uprava Gospodarskega vestnika. Vsi dopisi naj se pošiljajo le na ta naslov.

Čebelarstvo orodje se je naročilo. Pričakujemo, da je dobimo okoli srede meseca marca.

Naša čebelarstva zadruga je sklenila z bratoma Pavletič pogodbo glede izdelovanja satnic in drugih čebelarstvih potrebščin. To naznanjamo z namenom, da se ne bodo čebelarji neposredno obračali na njiju, ker po pogodbi ne smeta ona postreči nikomur. Vsa naročila je treba napraviti edino le pri zadrugi.

Satnice bodo letos na razpolago po 20. marcu. Kdor jih želi imeti, naj se pravočasno priglasí. Najboljše je, ako si priskrbi sam vosek. Zadruga bo postregla letos v toliko, kolikor ima voska na razpolago.

Lansko leto so si nekateri čebelarji pustili izdelati satnice po zadrugi, a so jih potem prodajali naprej po višjih cenah, kakor jih je zadruga določila. To ni prav.

Listnica uprave. Zadnji številki smo priložili poštne položnice. Zdi pa nam se, da nekateri ne vedo čemu. Te lepo prosimo, naj gredo z njimi na svojo pošto, seveda z denarjem za naročnino, in naj oddajo vse skupaj dotičnemu poštnemu uradniku, in naročnina bo s tem plačana. Naj napravijo vsi zamudniki tako. Red je vsem ljub, naši upravi tudi.